

zij liefde voor het genadewerk Gods; blijdschap en vol-doening over de planting des Geestes. Zij is een zich ruihend huigen over het beeld des Vaders in het kind, om dien Vader dan dankend aan te zien en Hem te prijzen voor het wonder Zijner genade.

En dit nu kan nooit anders geschieden dan door een, die zelf kind van dien Vader werd. Deze liefde is kinder-liefde; ze is — zoo we hier vergelijken mogen — méér dan begeerte naar het heil van den zondaar; ze is liefde voor de eere van God en van Christus. En derhalve wijst zij onmiskenbaar terug naar een hart, dat zelf door ge-nade tot een kinderhart herschapen werd, en in Christus tot God leerde zeggen: Abba, Vader.

Daarom mogen wij ons aan dit kenmerk wel nauwlet-tend toetsen.

Nauwlettend

Want het gaat hier niet over een lieven Christelijken vriendenkring, waarin wij ons behagelijk gevoelen, en waarin wij elkanders woorden vromelijk toestemmen. En het gaat hier evenmin over een kerkelijken kring, waarin wij behalve door beginselen ook zoo aangenaam door be-langen verbonden zijn. Maar het gaat over den broe-der; den broeder, — wie hij ook zij, en waar hij ook is: den broeder, zonder meer; den broeder, ook als hij mij in alle andere dingen scherp tegengesteld treedt; den broeder, ook als ik zijn houding en opvattingen menigmaal ver-oordeelen moet. Dan hem nog in zijn kindschap van mijn Vader waardeeren, dan mij nog over het genadewerk Gods in hem verheugen, en hem dat ook laten gevoelen, — ziedaar een kenmerk des geestelijken levens.

Daarom is deze broederliefde katholiek. Zij behoort tot de heilige, algemeene, Christelijke Kerk. Ze is eene der schatten, die wij in dezen tijd van verdeeldheid en krakeel biddend hebben te bewaren en gebruiken. Niet om elkaars misvattingen te ontzien, maar om deze aldus te bestraf-fen, dat ook de heilige liefde daarin uitkomt.

Deze broederliefde is een der diepste en wezenlijkste teekenen des nieuwen levens. Menigmaal wordt ze, als al te licht-hanteerbaar, verdacht van oppervlakkigheid, en luivert men haar als kenmerk van genade aan te leggen. Maar zoo ze in haar ware beteekenis doorzien wordt, als de band, die, bij het wegvallen van allerlei andere ge-meenschap, de eeuwige eenheid zal uitmaken dergenen die van Christus zijn, — dan mag ze volkomen vertrouwd worden.

Dan kan ze ook vertroosten.

Vertrouwen vele eenvoudige zielen, die zichzelf zoo zwak bevinden in allerlei geestelijke uitingen waarvan zij hooren bij anderen, maar bij wie eene ongemeene liefde leeft voor de kinderen Gods, niet omdat ze hen zulke aangename menschen vinden, maar wijl ze eene innerlijke en heilig-verhengende betrekking gevoelen op het genade-werk Gods in Zijn volk, en zij het zoo gaarne in praktijk brengen: „Ik ben een gezet van allen, die U vreezen, en van hen, die Uwe bevelen onderhouden”.

Zij mogen weten, dat zij overgegaan zijn uit den dood in het leven, dewijl zij de broeders liefhebben.

U.

v. A.

P. S. In het vorig stukje stond aan het slot abusievelijk „vaagheid der diepte”; dit moest zijn „hangheid der diepte”.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

Iets over het beeld van Jezus in de moderne literatuur

door

W. M. LE COINTRE

XVIII.

Wij kunnen ook in dit deel van ons overzicht niet veel anders doen, dan maar een enkel voorbeeld geven. Maar, naar het mij voorkomt, mag daarbij toch niet ontbreken het werk van de vrouw, die een, om meer dan één reden, zoo unieke plaats inneemt en blijft behouden in de wereld-literatuur van beteekenis, nl. de overbekende Zweedsche schrijfster, die in haar laatst-vertaalde werk „Anna Svärd” den Doctorstitel vóór haar naam kon plaatsen, haar honoris causa verleend, Selma Lagerlöf, in ons land vooral geïntroduceerd door de voortreffelijke vertaling van vele harer werken door Margaretha Meij-boom. Het is nu niet de gelegenheid breder te handelen van deze merkwaardige figuur, die door haar „Gösta Berling” van een eenvoudig onderwijzeres een, verras-send- snel, wereldberoemd schrijfster werd, wie ook de Nobel-prijs als vanzelfsprekend in het jaar 1909 ten deel viel. Trouwens, op den 20sten November van het jaar 1928 is, naar aanleiding van haar 70sten verjaardag, hare zeer eigen-aardige positie en beteekenis in de literaire wereld, in onze dagen een zoo-veelszins wrang beeld op-leverend, in den breede geschiedt. Terecht kon iemand in die dagen schrijven: „Haar rijk oeuvre is een oase in de woestijn der pessimistische, sociale, ontleedend-psycho-logische (hoe vaak is het niet pathologische) op-de-spits-gedreven egocentrische schrijverij, die onder den destruc-tieven invloed van Schopenhauer en Nietzsche, de heilige vlam der vreugde in Europa dreigde te dooven.”

Welnu, ook Selma Lagerlöf heeft zich in haar werken uitgesproken over Jezus, maar doet ook dat weer op een geheel eigene wijze. Een breed-uitgewerkte, zelfstandige visie op den Christus moet ge bij haar niet zoeken. Als wij zoeken gaan naar een beeld van Jezus, is het resul-taat min of meer teleurstellend.

Wat hare romans aangaat, kan verwezen naar het be-kende, tweedeelige werk, dat de schrijfster mee terug-bracht van een reis naar Palestina: „Jeruzalem”, waar

KERKELIJK LEVEN.

— Verkeerde wisselstand. VIII.

Inzover Dr v. d. Vaart Smit zich op Calvijn beroept is de stand der kwestie deze:

1o. Calvijn kent volgens Dr v. d. V. S. geen bijzondere sacramentele genade.

2o. Calvijn leert volgens hem, dat er zonder persoonlijk geloofaanvaarden, alzo zonder da-delijk geloof, geen sacrament bestaat.

3o. Calvijn zou de meening zijn toegedaan, dat de doopgenade in de eerste plaats bij den doop van het kind aan de ouders wordt ge-schenkt.

4o. Het kind zou eerst deel krijgen aan de doopgenade, als het tot zijn verstand is ge-komen.

5o. Dr v. d. V. S. ziet daarbij af van de ons verborgen inwerking Gods op de ziel van het kind, omdat, gelijk uit de strekking van zijn betoog blijkt, deze inwerking, zoo ze be-staat, in geen geval als sacramentele genade kan worden opgevat.

Bij den doop van een kind staat het naar deze voorstelling alzo:

1o. het kind ontvangt alleen het uitwendig doopteken, maar niet de doopgenade;

2o. de ouders ontvangen niet het uitwendig doopteken, maar wel de doopgenade.

Uit de aangevoerde citaten bleek reeds, hoe onjuist dit beroep op Calvijn is.

Niet alleen in verband met de besnijdenis, maar ook bij het argument, dat ontleend wordt aan den bekenden tekst „Laat af van de kinderkens en verhindert hen niet tot Mij te komen; want hunner is het koninkrijk der hemelen” (Matth. 19:14) beroept Calvijn, dat de kinderen het teken moeten ontvangen, omdat zij de beteekende zaak hebben.

Hij protesteert er tegen, dat Christus hier over ouders kinderen zou spreken. In het Grieksch, zoo zegt hij, worden ze geheel „bephé en paidia, door welke woorden de Grieken zoodanige kinderkens bedoelen, die aan hunne moeders borsten hangen”. (IV. 16. 7.)

Hij legt er bijzondere nadruk op, dat aan die kin-deren „het koninkrijk der hemelen toekomt”. Zij hebben recht op den doop als „het teken van onze gemeen-schap en makerschap met Christus” (symbolum nostrae cum Christo communione ac societatis). Door het teken ontvangen zij toegang tot de kerk, „opdat ze daarin ontvangen zijnde met de erigenamen des hemelschen koninkrijks mochten geteld en aangeschre-ven worden”. Hij versiert hen met Zijn gaven (anis donis ornati), daarom moeten zij worden gedoopt. Hij verklaart in den doop, dat zij de Zijnen zijn (suos esse) en door Hem geheiligt worden (a se sanctificari).

Het ontvangen van de „beteekende zaak” maakt hij ook hier met geen enkel woord afhankelijk van een subjektieve geloofaanvaarding op later leeftijd.

En wat nog opmerkelijker is: indien hij ook maar enigszins het gevoelen ware toegedaan, dat niet de kinderen, maar de ouders bij den doop van het kind de „beteekende zaak” ontvangen, dan had hij deze gelegenheid niet kunnen laten voorbijgaan om er op te wijzen. Hoe zou het voor de hand hebben gelegen om te redeneren: die kinderen worden door hun ouders tot Christus gebracht, Christus omhelsde en zegende die kleinen, maar ze begrepen er nog niets van, voor hen had Zijn daad op dat oogenblik nog

van het eerste deel speelt in Dalecarlie, het tweede in het Heilige Land.”) het spannende verhaal van de „erwekte” Dalecarliërs hooren, die trekken gaan naar het Heilige Land. Tot tweemaal toe keert in dit groote werk het Heilands-motief weer. Den eersten keer in het hoofdstuk, gewijd aan „Gertrud”, de schoolmeestersdochter, die vol is van hatelijke gedachten, nadat ze gehoord heeft, dat de man, met wien ze gedacht had voor het leven gelukkig te zullen zijn, haar ontrouw geworden is en zichzelf ver-kocht heeft aan een ander, om zoodoende te kunnen blij-ven op de oude familie-hoeve. In haar verdriet heeft ze vreeselijk te strijden tegen ontzettende wraakgedachten. Ze geraakt in een overspannen, half-wakenden, half-droomenden toestand, waarin ze zelf vreesd nog gek te zullen worden. Als ze op een middag uit gaat om te mel-ken, herkent ze dezelfde omgeving, die ze in één van haar benauwende dromen gezien had. Er worden dan in haar ziel wonderlijke gedachten wakker. „Als ik nu eens wraak op Ingmar nam? Zou die angst dan misschien weggaan, zou ik dan misschien niet gek worden? Zou het prettig zijn Ingmar te laten lijden wat ik geleden heb?” Opeens herkent ze de plaats, waar ze is. „De beek heette het Zwarte Water, en men vertelde er zonderlinge dingen van. 't Was meer dan eens gebeurd dat menschen won-derlijk „ziende” werden, op 't oogenblik, dat zij over de beek gingen. Een jongen, die er over gegaan was, had een bruidstoet gezien, die juist naar de kerk trok, be-neden in 't dorp, en een kolenbrander had een koning gezien, die met zijn kroon op 't hoofd en den scepter in de hand naar zijn woning reed.

Gertrud voelde haar hart kloppen tot boven in den hals. „God beware me, wat zal ik zien?” zuchtte zij.

Ze kwam bijna in verzoeking terug te keeren.

„Maar ik moet dien kant uit,” klaagde zij. „Ik moet immers dien kant uit om mijn koeien terug te krijgen.”

„Ach Heer!” had zij en vouwde de handen in haar angst, „laat mij niets liefs of slechts zien. Leid mij niet in zware verzoeking.”

Ze was er zoo zeker van, dat ze iets zien zou, dat ze nauwelijks over de platte steenen durfde loopen, die over de beek lofden.

Toen ze midden in de beek stond, zag ze aan de overzij in de diepte van 't bosch zich iets bewegen. Maar het was geen bruidstoet, maar een eenzaam man, die lang-

geen beteekenis, maar Hij deed het in de eerste plaats om de ouders, want die kregen deel aan de „beteekende zaak”. Maar... op dat alles maakt Calvijn zelfs geen toespeling.

Hieruit volgt:

1o. de kinderen moeten volgens Calvijn het teken ontvangen omdat zij de „beteekende zaak” deelachtig zijn;

2o. het beding van subjektieve geloofaanvaarding voor het ontvangen van de „beteekende zaak” is hier door uitgesloten;

3o. de gedachte, dat de ouders bij den doop van hun kind mee den doop ontvangen, rijst zelfs hier niet bij hem op.

Om ons onderzoek niet te breefvoertig te doen zijn, maken wij thans een grooten sprong, hoewel ook in die gedeelten, welke wij overslaan, uitspraken voorkomen, die doen zien, dat Dr v. d. V. S. geen enkelen grond aan Calvijn kan ontleenen, maar dat Calvijn juist door loopen tegen zijn opvatting getuigt.

Wij willen nu de passage citeeren, waar hij het in het bijzonder heeft over de wedergeboorte der jonge kinderen.

Tegenover tegenstanders houdt hij vol: „Christus ge-biedt daarentegen, dat men de kinderkens tot Hem zal brengen. Waarom dat? Omdat Hij het leven is. Zoo maakt Hij dan de kinderen Zichzelfen deelachtig, op-dat Hij die mocht levendig maken”. (IV. 16. 17.)

Hier omschrijft hij dus de beteekende zaak als „Zich zelf deelachtig maken”, „levendig maken”.

Die beteekende zaak betreft hier weer de kinderen.

Daaraan verbindt hij echter een vraag. „Maar hoe worden de jonge kinderkens, zeggen ze, wedergeboren, die geen kennis hebben van goed noch kwaad? Wij antwoorden, dat het werk Gods, ofschoon wij het niet kunnen begrijpen, evenwel zijn voortgang heeft. Voorts dat de jonge kinderen, die zalig te maken zijn (gelijk er voorwaar uit dien ouderdom sommigen be-houden worden) voorheen van den Heere worden weder geboren, dat is klaar en zeker. Want, indien ze hun aangeboren verdoornheid uit des moeders lijf met zich brengen, zoo moeten ze daarvan gereinigd wor-den, eer ze in Gods rijk worden toegelaten; in hetwelk niemand van die der bevlekt of onrein zijn, ingaat. In dien ze zondars geboren worden, gelijk David en Pau-lus getuigen, zoo blijven ze in Gods haat en ongenade, of zij moeten gerechtvaardigd worden. En wat zoeken wij verder, terwijl de rechter zelf openlijk verklaart, dat geen anderen tot het hemelsche leven kunnen ingaan, dan die wedergeboren zijn? En opdat Hij de zoodanige tegensprekers bedwingen zou, zoo heeft Hij in Johannes den Dooper, welken Hij in des moeders buik geheiligt heeft, een proefstuk vertoond, wat Hij vermocht in de anderen. Zij doen ook met de uitvlucht, waarmede zij alhier spelen, gansch geen voordeel, zeg-gende, dat dit maar eenmaal is geschied; waarom dan terstond niet volgt, dat de Heere alzo doorgaans met de jonge kinderen pleegt te handelen. Want wij rede-kavelen ook alzo niet. Maar hebben alleen voor aan te toonen, dat Gods kracht door hen ten onrechte en ter kwader trouw beperkt wordt binnen die engten, waarin die zich niet laat insluiten.” (IV. 16. 17.)

Om dit citaat recht te verstaan dient er bij te wor-

zaam de vlakte oplep. Hij was lang en jong en droeg een versleten zwart kleed. Hij had een lang, bijzonder mooi gezicht, 't hoofd was onbedekt en lange, donkere lokken hingen hem tot op de schouders.

De vreemde man kwam recht op Gertrud af. Zijn oogen waren licht en straalend, alsof er licht van uitging en toen hij haar aanzag, begreep zij, dat hij al haar verdriet wist. En zij zag, hoe hij medelieden met haar had, die door angst voor kleine, aardse zaken bezocht werd, en wier ziel besmet was door wraakzucht, en met de distels en giftige kruiden van de smart bezaid.

Hoe meer hij Gertrud naderde, des te meer werd haar geheele wezen overstromd met steeds toenemenden vrede en zaligheid, en stille, zonnige rust. En toen hij haar voorbij was gegaan, was er geen smart of bitterheid meer in haar, maar alle boosheid verdween als een ziekte, die genezen is en liet gezondheid en kracht achter. Gertrud stond daar lang stil. 't Gezicht ging voorbij, maar zij bleef staan als in een droom van zaligheid. Toen ze eindelijk rondkeek, was alles verdwenen, maar de indruk van wat zij gezien had verdween niet. Ze vouwde de handen en hief ze in vervoering omhoog. „Ik heb Jezus gezien”, riep ze met innige verrukking. „Ik heb Jezus gezien. Hij heeft mijn smart weggenomen. Hem heb ik lief. Nu kan ik niemand anders in deze wereld liefhebben.”

De bekommelingen des levens verdwenen in 't niet. Ze waren zoo oneindig klein. En de lange jaren van haar leven schenen maar een kort poosje. En alle aardse ge-luk schenen zoo arm, zoo troebel, zoo onbeduidend.

Op 't zelfde oogenblik wist Gertrud hoe zij haar leven moest inrichten.

Opdat ze niet meer in dien vreeselijken angst zou ver-zinken, en opdat ze niet meer verlikt zou worden tot kwaad en tot wraak, zou ze uit deze strek weggaan. Ze zou met de Heilgumianen naar Jeruzalem trekken.

Die gedachte was bij haar wakker geworden toen Jezus haar voorbijging. Zij geloofde, dat die van hem gekomen was. Zij had het in zijn oogen gezien.”

Op den trouwdag van Ingmar, die haar verliet, zocht ze één- en andermaal hem te spreken, wat haar eindelijk des avonds gelukt. Ze komt hem dan zeggen, dat ze weg-gaat om nooit meer terug te komen en belijdt hem dan: „Ingmar, ik denk, dat je je nog wel herinnert, dat ik vijf jaar geleden van plan was me bij de Heilgumianen aan-

den aangeteekend woonlijk in.

Gebruikt de de implanting beginsel i hael het we Stellig is kinderen der den Heere i alleen met iugd, maar d hen is uitge Want in c rois is

Het spreke geloovigen, aangenomen.

Het nieuw ring en voo Calvijn wil

gaat te bew. de „beteeker Van welke

m, wil hij i Maar dat Hij brengt

Want hij i van Zijn eer Hij uit elken renen zou

Hieruit zi strekt ni

En hij vol allovervolmaakt, waarm

Hij ons ook kinderlijke li making. Hoe

twijfel, dat wordt wegge geboren wo

Houdt me volstrekt ni stervende ki wat God in

deze citaten Saunnegeval als zou v kende za

ding noo minsten „prauk v

Doch Cal Het is ei

jonge kinde Men leze

gehoor, en hoors nog i

God te ken wetenschap

zijn. Doch bij het gel alleenlijk be

te sluiten; i maar ik na daarin had

alles over n werd ik ver daad maar

haar bejaard is: „M terwijl ze de mij immer

innig en vor In het tw

ook door Jezus-beeld wisch”, zij

de wijs. „Op een a straten van

langen, ten voor haar u

hem was, n t Kwam toe om aan te d

was; manne straat vinds niet geschor

andere oost-aer liet ha Gertrud is

te hopen, da kon. Toen k diep, kuste

De in 't z en zag den. en zoo werd Gertrud v

Zij bleef c haar hart. „Maar da dien ik bij e De man trachtte he straat in, Toen keer

de eerste plaats
n de „beteekende
zaak“ Calvijn

Calvijn het teken
zaak“ deelachtig

eloofs-aanvaarding
de zaak“ is hier

den doop van
rijst zelfs hier

strijg te doen zijn,
hoevel ook in die
aken voorkomen,
en enkelen groot
Calvijn juist door

waar hij het
boorte der jonge

ot: „Christus ge-
ens tot Hem zal
et leven is. Zoo
n deelachtig, op
(IV. 16, 17.)
e zaak als „Zich
aken“.

eer de kinderen
rang. „Maar hoe
e, wedergeboren,
och kwaad? Wij
fachoos wij het
voortgang heeft
lig te maken zijn
in sommigen be-
re worden weder-
t, indien ze hun
noeders lijf met
n gereinigd wor-
laten; in hetwelk
a zijn, ingaat. In
ik David en Pau-
nat en ongenade,
„En wat zoekt
penlijk verklaart,
e leven kunnen
En opdat Hij de
zoo heeft Hij
in des moeders
ertoond, wat Hij
met de uitvlucht
en voordeel, zeg-
ied; waaruit dan
o doorgaans met
Want wij rode-
alleen voor aan
en ten onrechte
innen die engten,
(IV. 16, 17.)
at er bij te wor-

ong en droeg een
e, bijzonder mooi
s donkere lokken
ud af. Zijn oogen
t van uitging en
al haar verdriet
aar had, die door
tard werd, en wier
niet de distels en

meer werd haar
nemenden vrede
in toen hij haar
f bitterheid moer-
ls een ziekte, die
achter. Gertrud
lijf, maar zij bleef
Toen ze eindelijk
indruk van wat
de handen en
Jezus gezien. Hij
o ik lief. Nu kan
bben.“

oen in 't niet. Ze
jaren van haar
alle aardisch ge-
beduidend.

oe zij haar leven
n angst zou ver-
zou worden tot
eek weggaan. Ze
men trekken.
orden toen Jezus
an hem gekorren
“)

er verliet, zoekt ze
t haar eindelijk
gen, dat ze weg-
belijdt hem dan
nert, dat ik vijf
elligumianen aan

den aangetoekend, dat Calvijn de „wedergeboorte“ ge-
woonlijk in veel bredere beteekenis neemt dan wij.

Gebruikt de dogmatiek thans „wedergeboorte“ om er
de implanting van het nieuwe leven, het nieuwe levens-
beginsel mee aan te duiden, Calvijn rekent er ook
heel het werk der heiligmaking toe.

Stellig is het juist van hem gezien, dat de jonge
kinderen der geloovigen, die vroeg sterven en door
den Heere in de zaligheid worden opgenomen, niet
alleen met het nieuwe levensbeginsel zijn begif-
tigd, maar dat ook heel de heiligmaking der ziel in
hen is uitgewerkt.

Want in den hemel kan niet komen iets wat on-
rein is.

Het spreekt vanzelf, dat dit van de kinderen der
geloovigen, die in het leven blijven, niet mag worden
aangenomen.

Het nieuwe levensbeginsel moet later door beke-
ring en voortgaande bekeering uitgroeien.

Calvijn wil hier alleen aantoonen, dat het niet aan-
gaat te beweren, dat de kinderen onvatbaar zijn om
de „beteekende zaak“ te ontvangen.

Van welken omvang die „beteekende zaak“ bij hen
is, wil hij niet nader vaststellen.

Maar dat ze er is, lijdt bij hem geen twijfel.

Hij brengt dit alles op Christus terug.

Want hij schrijft: „En voorwaar, Christus is daarom
van Zijn eerste kindsheid aan geheiligd geweest, opdat
Hij uit elken ouderdom zonder onderscheid zijn uitverko-
renen zou heiligen“ (IV. 16, 18.)

Hieruit ziet men, dat hij de heiliging vol-
strekt niet in uitwendigen zin opvat.

En hij vervolgt: „Indien wij in Christus hebben het
allervolmaakste exemplaar en patroon van allerlei gra-
tien, waarmede God zijn kinderen begiftigt, zoo zal
Hij ons ook in dezen deels zijn een bewijs, dat de
kinderlijke leeftijd zoozeer vreemd niet is van de heilig-
making. Hoe het zij, zoo stellen wij nochtans dit buiten
twijfel, dat geen uitverkoren kind Gods uit dit leven
wordt weggeroepen, die niet eerst geheiligd en weder-
geboren wordt door Gods Geest“.

Houdt men nu in het oog, dat het Calvijn hierbij
colstrekt niet te doen is om de zaligheid der vroeg-
stervende kinderen, maar om daaruit juist aan te toonen,
wat God in kinderharten kan werken en werkt, dan zijn
deze citaten voor ons doel uiterst leerzaam.

Saamgevat komt het hierop neer, dat de bewering
als zou voor het ontvangen van de betee-
kende zaak subjektieve geloofs-aanvaar-
ding noodzakelijk zijn bij Calvijn niet den
minsten steun, maar integendeel tegen-
spraak vindt.

Doch Calvijn drukt zich nog veel sterker uit.

Het is eigenlijk voor hem nog zoo zeker niet, dat de
jonge kinderen geen geloofskennis kunnen bezitten.
Men leze: „Maar het geloof, zeggen ze, komt uit het
gehoor, en de kinderkeus hebben het gebruik des ge-
hoors nog niet bekomen, zij zijn ook niet bekwaam om
God te kennen, als welke, gelijk Mozes leert, van de
wetenschap beide des goeds en des kwaads ontbloot
zijn. Doch zij bemerken niet, dat de Apostel, wanneer
hij het gehoor maakt tot een beginsel des geloofs,
alleenlijk beschrijft het gewone beleid en bestuur, het-

te sluiten; ik had toen mijn hart aan Christus gegeven,
maar ik nam het weer terug en gaf het aan jou. Maar
daarin had ik zeker verkeerd gedaan, en daarom is dit
alles over mij gekomen. Zoals ik Christus verliet, zoo
werd ik verlaten door hem, dien ik liefhad“. Als hij haar
daar maar niet begrijpen kan, vooral ook met het oog op
haar bejaarde ouders, zegt ze, erkennend, dat 't voor hen
hard is: „Maar nu mag ik Jezus volgen“. Zij glimlacht
terwijl ze den naam van den Verlosser noemde. „Hij heeft
mij immers van boosheid en zielsziekte gered,“ zei ze
innig en vouwde de handen.“¹⁾

In het tweede deel, als de tocht naar het Heilige Land
ook door Gertrud gemaakt is, komt nog eenmaal het
Jezus-beeld een rol spelen, in het hoofdstuk: „De Der-
wisch“, zij het dan ook op een heel weinig bevredigen-
de wijze.

„Op een avond tegen de schemering liep Gertrud in de
straten van Jeruzalem. Zij werd toen getroffen door een
langen, tengeren man in een versleten zwart kleed, die
voor haar uitliep. Gertrud vond, dat er wat bijzonders aan
hem was, maar ze wist niet recht, waarin dat bestond.
't Kwam toch niet, doordat hij een groenen tulband droeg
om aan te duiden, dat hij een nakomeling van den profeet
was: mannen met zulk een hoofdtooi kon men in elke
straat vinden. Dan kwam 't oordeel, doordat hij 't haar
niet geschoren of onder den tulband opgestoken had, als
andere oosterlingen gewoonlijk, maar 't op de schouders
neer liet hangen in lange, gelijke lokken.“

Gertrud liep voort en zag den man na: ze kon niet laten
te hopen, dat hij om zou zien, zoodat ze zijn gezicht zien
kon. Toen kwam een jonge man hem tegemoet, boog zich
diep, kuste zijn hand en ging verder.

De in 't zwart gekleede man stond een oogenblik stil,
en zag den man, die hem zoo ootmoedig gegroet had, na,
en zoo werd Gertruds wensch vervuld.

Gertrud werd bijna ademloos door geluk en verbazing.
Zij bleef onbeweeglijk staan en drukte de hand tegen
haar hart.

„Maar dat is Christus,“ zei ze. „Dat is Jezus Christus,
dien ik bij de beek in 't bosch ontmoette.“

De man zette haastig zijn wandeling voort. Gertrud
trachtte hem te volgen, maar nu sloeg hij een drukke
straat in, en toen verloor ze hem spoedig uit het oog.
Toen keerde Gertrud naar de kolonie terug. Ze liep heel

welk God in het roepen van de Zijnen pleegt te houden;
maar Hem geen eenwigen regel stelt, dat Hij geen ander
middel zou mogen gebruiken. Gelijk Hij voorwaar een
ander middel gebruikt heeft in de roeping van velen,
welke Hij inwendig door de verlichting zijns Geestes,
zonder tusschenkomen van de uiterlijke predikatie met
de ware kennis van zichzelf begaafd heeft. En naardien
zij meenen, dat het zeer ongerijmd zal zijn, indien den
kinderen eenige kennis Gods toegelukkig wordt, van
welke Mozes zegt, dat ze geen verstand hebben van
goed of kwaad, zoo wilde ik wel, dat ze mij zeiden,
wat gevaar daarin gelegen is, dat de kinderkeus gezegd
worden alree ontvangen te hebben eenig deel van die
genade, welker vollen overloed zij een weinig daarna
genieten zullen? Want indien de volheid des levens
in de volmaakte kennis Gods bestaat, en dat sommige
kinderkeus, die terstond in hun eerste kindsheid door
den dood van hier weggerukt worden, tot het eeuwige
leven doorgaan, zoo worden ze zonder twijfel ontvangen
tot het zeer nabij aanschouwen van Gods aanschijn.
Waarom zou de Heere degenen, die Hij door den vollen
glans van Zijn licht zal verlichten, ook niet te dezer tijd,
indien het Hem zoo gelieft, met een klein vonksken
bestralen; bijzonder indien Hij deze niet eer verlost
van hun onwetendheid, dan als Hij hen trekt uit den
kerker des vleeschs? Dit zeg ik niet, alsof ik licht-
vaardiglijk wilde beweren, dat zij begaafd zijn met het-
zelfde geloof, hetwelk wij in ons gevoelen, of immers
met zulk een kennis, die aan het geloof gelijk is (want
ik laat dit liever tusschen beiden in twijfel) maar
opdat ik een weinig zou breidelen de zotte laetdunkend-
heid van deze fijne lieden, welke naardat het hun in
den mond schiet, gerustelijk en zonder vrees alles
loochenen, of belijden en staande houden.“ (IV. 16, 19.)

Wij durfden dit citaat niet verknippen.

Daarvoor is elke zin van te hooge waarde.

Uit het slot blijkt wel, dat Calvijn, die dikwijls met
buitengewone hoffelijkheid weet te schrijven, tegenover
hen, die de dwaling als zouden de kinderen de „bete-
kende zaak“ niet kunnen bezitten, allesbehalve hof-
felijk kan genoemd.

Men kiese hem in dit opzicht niet als een voorbeeld
ter navolging.

Wel neme men dit van hem over, dat men deze
stelling niet als een middelmatige zaak mag beschouwen.
Ze draagt ongetwijfeld een ernstig karakter.

Ten opzichte van de vraag of kinderen dezelf-
de geloofskennis kunnen bezitten als de
volwassenen wil hij alle voorzichtigheid betrachten.

Maar waarom zij geen „vonksken“ van kennis des
geloofs zouden kunnen hebben, ziet hij niet in?

En hij kent dit niet als een uitsluitend privilege toe
aan jongstervende kinderen der geloovigen.

Hij zegt wel, dat het hun „bijzonder“, „vooral“ (praeser-
tim) geldt. Deze zinspede laschte hij ter verduidelijking
in de editie van 1559 in. In de vorige uitgaven kwam
zij niet voor.

Maar hij gelooft, dat ALLE jonge kinde-
ren der geloovigen, indien het God belieft,
met deze vonksken van geloofskennis be-
straald worden.

De Gereformeerden van onzen tijd zullen wel zonder
uitzondering in deze minder ver gaan dan Calvijn.

langzaam, telkens bleef ze staan, leunde tegen een muur
en sloot de oogen.

„Als ik me hem maar herinneren kon,“ mompelde ze.
„Mocht ik maar altijd zijn gezicht vóór me hebben.“

Zij trachtte in haar oog te branden, wat zij zoo pas ge-
zien had. „Hij had een beetje grijzen baard,“ zei ze in
zich zelf, „die was kort, spits en in tweeën verdeeld. Hij
had een langwerpige gezicht, een langen neus, 't voorhoofd
was breed, maar niet bijzonder hoog. En hij leek sprekend
op Christus, zoals ik hem altijd geschilderd gezien heb;
hij was precies, zoals ik hem tegenkwam op den weg in
't bosch, maar nu was hij nog mooier en heerlijker. Er
glansde licht in zijn oogen en een groote kracht, en om de
oogen heen was 't donker en er lagen veel rimpels. Ja, om
en in zijn oogen was alles: wijsheid, en liefde, en droef-
heid, en medelijden, en nog iets — alsof die oogen zoo
scherp zagen, dat ze in den hemel God en Zijn engelen
konden zien.“

Den heelen weg over was Gertrud in zalige verrukking.
Zoo vol van geluk was ze niet geweest sinds den dag, dat
ze Christus op de wei in 't bosch had ontmoet.

Ze liep voort met gevouwen handen en omhooggelagen
oogen, alsof ze niet meer op de aarde liep, maar wolven
en den blauwen hemel onder de voeten had.

Christus hier in Jeruzalem te ontmoeten — dat was
nog heel wat meer, dan dat hij haar in 't woeste bosch
in Dalecarlie verscheen. Daar was hij haar voorbijgegle-
den als een visioen, maar nu hij zich hier openbaarde,
beteekende dat, dat hij teruggekomen was om onder de
mensen te werken.

Ja, dat was iets zoo grootsch, dat Christus gekomen
was, dat ze niet opeens alles kon overdenken wat dat be-
teekende: maar vrede en vreugde en zaligheid, dat was
't eerste wat die zekerheid haar bracht.“²⁾

In dien zelfden tijd was ook haar ontrouwe Ingmar
naar het Heilige Land gekomen, die ging scheiden van
zijn vrouw en Gertrud zoeken. Ze houdt zich op een af-
stand om hem te toonen, dat ze nu niet meer om hem
geeft. Maar, als ze na deze voor haar beest zoo wonder-
baarlijke ontdekking, van de stad terugkeerend naar de
kolonie, hem ontmoet, kan ze toch niet anders, dan hem
deelgenoot maken van haar extase en op hem toeloopt,
riep ze: „Ik heb Christus gezien“.

„Zulk een verrukte uitroep had zeker niet over de kale

Zij zullen over „vonksken“ van geloofskennis bij
jonge kinderen wel niet durven spreken.

Doch dat doet op het oogenblik niet ter zake.

De waardeloosheid van een beroep op
Calvijn voor de meening, dat kinderen de
beteekende zaak niet ontvangen, kan moei-
lijk klaarder worden aangetoond.

Hoe Calvijn zich deze geloofskennis in de kinderen
denkt, zei hij niet nader uiteen.

Wel stelt hij een weinig verder de kwestie nog
scherper.

En dat citaat is van veel gewicht. Het luidt: „Want,
alhoewel de kinderkeus, te dier tijd, toen ze besneden
werden, niet verstonden, wat dat teken beduidde, zoo
werden ze nochtans waarlijk besneden tot doeding van
hun verdorven en verontreinigde natuur, welke zij,
naderhand groot geworden zijnde, plegen en betrachten
zouden. Kortelijk, deze tegenwerping kan zonder moeite
aldus wederlegd worden, dat, namelijk, de kinderkeus
worden gedoopt tot de bekeering en het geloof, dat zij
namaals hebben zullen, het zaad van welke twee gaven
door de verborgen werking des Geestes alree in hen is,
alhoewel die gaven zelf hun fatsoen en gedaante in hen
nog niet hebben.“ (IV. 16, 20.)

Zelfs de uitdrukking: „doop tot bekeering“ laat hij
op de kinderen slaan.

Die bekeering en het geloof (waaronder hij hier ver-
staat het „dadelijk“, het aktieve geloof) komen wel
eerst op later leeftijd.

Maar dat maakt hun doop niet minder reëel en
effektief.

Hij licht dat wederom toe met de besnijdenis.

De kinderen, die besneden werden, verstonden het
teken nog niet. Toch was hun besnijdenis meer dan
teken. Zij was geestelijke realiteit. Als volwassenen
overpeinsden zij die slechts (quam adulti postea medi-
tarentur).

Zoo nu is het ook met den doop.

Al volgen dadelijk geloof en bekeering pas later,
zoo worden de kinderen op onbewusten leeftijd toch
waarlijk gedoopt. Zij ontvangen de „beteekende zaak“
niet eerst door subjektieve geloofs-aanvaarding, maar
reeds in hun kindsheid. Want dan schuilt reeds
in hen het ZAAD van geloof en bekeering
door de verborgen werking des Heiligen Geestes (arcana
tamen spiritus operatione utriusque semen in illis latet.)

In het voorbijgaan merken we op, dat dus niet bij
de latere Gereformeerde theologen de voorstelling van
zaad des geloofs voorkomt, maar dat ze reeds
bij Calvijn te vinden is.

Calvijn ziet ook niet, gelijk Dr. v. d. V. S.,
bij zijn doopsbeschouwing af van de ons
verborgen inwerking Gods op de ziel van
het kind, maar hij betreft er die juist bij.
Zoo staan in deze kwestie Calvijn en Dr. v. d. V. S.
letterlijk op ieder punt tegenover elkander.

Och, had Dr. v. d. V. S. Calvijn nauwgezetter bestu-
deerd en zich dichter bij hem aangesloten!

Wij waren voor een stroom van onaangenaamheden
behoed!

— Prof. Dr. H. Visscher's Jubileum.

Den 15den Februari a.s. herdenkt prof. Dr. H. Visscher
van Utrecht zijn vijftienvig jarig hoogerleeraarschap.

velden en heuvels buiten Jeruzalem geklonken, sinds de
dagen, dat de vrome vrouwen weerkeerden van het ledige
graf en den apostelen toeriepen: „De Heer is opgestaan“

Ingmar verrast met geen woord, dat hij haar niet ge-
loofde, doet juist veel moeite om van haar te weten te
komen, waar en wanneer ze dien man ontmoet had en
hoe zijn kleding en uiterlijk was. Daarna spoort hij dien
man op, waarbij hij tot de ontdekking komt, dat het een
derwisch is. Als hij dan Gertrud vertelt, dat hij dengene,
dien zij voor den Christus hield, ook gezien heeft, dringt
ze zeer bij hem aan, om tezamen tot hem te gaan. Na aan-
vankelijken tegenstand, meent Ingmar, dat 't inderdaad
het beste voor haar zijn zal, als ze de waarheid ziet en
alzoo van haar kranke fantasieën bevrijd worde. Als
Gertrud den man dan ziet in het midden van een kring
dansende derwischen, die hij hoe langer, hoe wilder, als
waaninnigen opjaagt, is haar ontuchtering natuurlijk
geweldig groot en schreit ze 't uit, dat ze geen hoop meer
heeft en den Heiland niet meer verwacht. Maar, na een
week komen het oud verlangen en haar geloof weer bo-
ven en gaat ze weer als vanouds den tocht maken naar
den Olijfberg.

Vooraf, wat het eerst-getekende Heilands-beeld aan-
gaat, zeggen we: ja, alleen Jezus Christus is Degens, die
een jonge vrouw, als die Gertrud, van hare levensillusie
beroofd en vol van kwade en waakzuchtige gevoelens,
daarvan verlossen, troosten en van vrede vervullen kan.

Dat heeft Selma Lagerlöf zeker willen zeggen op haar
manier.

Van de voor haar persoon zoo-typeerende wijze, waar-
op zij zich nader over den Christus heeft uitgesproken,
handelen we nog nader.

¹⁾ Zoo, Dr. E. Djaconide in zijn artikel „Selma Lagerlöf
zeventig jaar“, in de „N. Rotf. Cr.“, Avondblad van 29 Nov.
1928.

²⁾ Vertaald door Margaretha Meijboom, Tweede Druk, Am-
sterdam, H. J. W. Becht, 1905.

³⁾ A.w. I, pg. 225/7.

⁴⁾ A.w. I, pg. 230/1.

⁵⁾ A.w. II, pg. 175/6.

Hebben wij enkele malen den degen met hem gekruist, dit weerhoudt ons niet, ja, dat noopt ons juist om hem thans onze welgemeende hulde aan te bieden.

Al verschillen we op sommige punten van meening met hem, dat, waarin we met hem eens geestes zijn, is toch onberekenbaar meer.

De ongezochte gelegenheid om dat eens openlijk uit te spreken, grijpen wij dankbaar aan.

Zijn benoeming tot hoogleeraar, naar het scheen een stoute daad van het ministerie-Kuyper, heeft hij schitterend gerechtvaardigd.

Waar zijn zij, die indertijd moord en brand schreeuwden en meenden, dat een Gereformeerd hoogleeraar het hooge wetenschappelijke peil, waarop Utrechts Akademie stond, onherroepelijk zou doen dalen?

Zij zijn versmolten.

Prof. Dr. Visscher heeft den goeden wetenschappelijken naam, welken hij tevoren reeds bezat, niet alleen gehandhaafd, maar nog verhoogd.

Zijn studien trokken ook in het buitenland de aandacht.

En dat in de Nederlandsche Hervormde Kerk het Gereformeerd bewustzijn gedurende de laatste kwarteeuw weer zoo sterk is opgeleefd, is voor een niet gering deel aan zijn leidend en vormend invloed te danken.

Ook op politiek en philanthropisch gebied bewoog hij zich en onze waardeering geldt ook dezen kant van zijn leven.

Niemand zal hem persoonlijkheid, karakter ontzeggen. Niet het minst hierom dwingt hij ons eerbied af.

Doch vooral huldigen we hem als den geharnasten strijder voor Gods Naam en eer.

Beware hij door de goede zorg van onzen hemelschen Vader nog lang zijn hooge bezieling en bewonderenswaardige werk- en wilskracht.

HEPP.

LITERAATUUR EN KUNST.

Het Kruis in de Branding.

In Dr. J. A. van der Hake's mooie boekje Wij, onze Kinderen en de School, waarop ik reeds beloofde nog wel eens eens terug te zullen komen, zegt de schrijver onder het hoofd „De kinderen binden aan huis“ het volgende, dat ik, naar zijn strekking, met instemming overneem:

„Ik hoor de laatste tijd herhaaldelijk met verbazing en ook met ontzetting, dat er ouders zijn, die hun kinderen, hun jongens zoowel als hun meisjes, die nog op de middelbare school zijn, als er een partijje, een bal is, de huisstempel meegewen en dan zelf naar bed gaan. Zoo iets kan ik me niet begrijpen. Dat vind ik laten spelen met vuur. Ik kan me niet denken, als ik een dochter had van 16, 17 jaar, die uitging, dat ik het uur van haar thuiskomst en de wijze waarop ze thuis kwam niet nauwkeurig zou regelen. En ik kan me ook niet anders voorstellen dan dat ik zou opblijven totdat ik haar veilig en wel thuis wist. Toen er onlangs in een familie sprake was, in presentie van een oudere dame, van een gezin, waar de half volwassen kinderen bleven doorleesten met vrienden en vriendinnen, terwijl de ouders naar bed gingen, zei de oudere dame: „Dat zou in mijn huis niet gebeuren“. „Vertrouwt u ons dan niet?“ vroeg één van de jonge mannen gepiqueerd. „Ik zou mijn plicht als gast- en huisvrouw te kort doen, als ik naar bed ging“, was het antwoord. Een goed antwoord. Misschien dacht de spreekster er nog meer bij, dat zij beter vond niet uit te spreken. Misschien dacht zij wel het zelfde, wat mij door 'thoofd ging, toen het verhaal mij ter ore kwam: niet vertrouwen? Jawel, jongen, maar de plicht van een oudere is te vertrouwen met verstand; niet voor niets hebben wij onze ervaring, die we ook niet zonder schande en schande verkregen hebben. En is niet één dezer ervaringen, dat we de derde bede uit het Onze Vader hebben leren verstaan: „leid ons niet in verzoeking“ en een andere deze: „dat de geest wel gewillig is, maar het vlees zwak?“

Zie, wie dat weet, weet ook dat hem de plicht is opgelegd tegenover bepaalde gebruiken, instellingen, positief stelling te nemen; dat het zijn plicht is een open oog te houden voor het gevaar van langzaam afglijden, dat ons allen bedreigt door het wachwoord onzer kinderen: „Ze mogen het allemaal, ze doen het allemaal; ik alleen mag het niet“. Goed, dan mag jij het maar niet; maar de rust van mijn geweten is mij heiliger dan de slapheid van allemaal.“

„De rust van mijn geweten“, zegt Dr. van der Hake; en hij bedoelt tevens: „het welzijn — geestelijk en lichamelijk — van mijn kind“.

Want de moderne jeugd, die zoo opgevoed — of liever: niet opgevoed, maar geheel aan zichzelf overgelaten — wordt, als de schrijver daar een voorbeeld van gaf, wordt onevenwichtig, omdat alle stuur ontbreekt; onvoldaan, omdat het verheffende gevoel, zijn plicht gedaan te hebben, niet gekend wordt; ongelukkig, omdat in het hartstochtelijk najagen van allerlei pretjes ook voor de jeugd het geluk niet kan worden gevonden.

Immers waar een dergelijke sfeer is, ontbreekt — tenminste in de praktijk — het eenige fundament, waarop het gebouw van ons geluk veilig

kan worden opgetrokken: de vrijheid van de gebondenheid aan Gods Woord, dat het aan onze jonge menschen toeroept: „Verblijd u in uw jeugd, en laat uw hart zich vermaken in de dagen uwer jongelingschap...“ maar weet, dat God om al deze dingen u zal doen komen voor het gericht“. En wederom: „Gedenk aan uw Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen en de jaren naderen, van dewelke gij zogen zult: Ik heb geen lust in dezelve“.

Die kwade dagen van de lusteloosheid komen bij den modernen mensch dikwijls ontstellend vroeg. De sombere beklemming van de volledige desillusie daalt ook neer op de moderne jeugd, niettegenstaande alle „vroolijke“ partijtjes en „dancings“ en jazz-musiek“.

De moderne mensch was zoo zeker van zichzelf, zoo machtig in zijn techniek, zijn uitvindingen, zijn kansen; en zijn verlichte humaniteit, hoog uitgaande boven het verouderde Christendom, zou vrede op aarde en broederschap onder de menschen brengen.

Toen kwam de groote wereldoorlog en verscheurde met één vreeselijken slag al die fijne weefsels van menschenlijke illusie.

Stuurloos wordt het levenschap van den modernen mensch, van de na-oorlogse moderne jeugd¹⁾ bovenal, geslingerd, her- en derwaarts geworpen in de branding; en ze vergaan, als ze niet vastgrijpen het Kruis, dat staat opgericht op de rots van Gods liefde, Gods liefde — in Christus — voor de wereld.

Dat is de kerngedachte van Sir Philip Gibbs' Unchanging Quest, welke ik in mijn bewerking er van heb trachten aan te duiden door den titel Het Kruis in de Branding.

Ik gebruikte daar het woord „bewerking“. Dat vereischt een kleine toelichting. Ik heb mij meestal zorgvuldig gehouden aan den oorspronkelijken tekst. In hoofdzaak is het dus een — naar ik menen nauwkeurige — vertaling. Waar het me echter ter wille van taal en stijl, of ter assimilatie aan onze mentaliteit noodig scheen, heb ik, met toestemming van den auteur, veranderingen aangebracht. Ik vlei mij, dat daardoor de toon iets gematigder is geworden en meer aansluit bij de gedachten sfeer van den lezer, terwijl het standpunt een tikje algemeener is genomen, zonder dat door een en ander aan het karakter van het boek als geheel afbreuk is gedaan.

Sir Philip Gibbs is benaamde een zeer talentvol romanschrijver genoemd de grootste oorlogscorrespondent van de wereld, en de oorlog speelt een belangrijke rol in dit boek, evenals de revolutie in Rusland, waarheen de schrijver zijn lezer ook leidt; maar toch is het geen „oorlogsboek“ in den gebruikelijken zin van het woord. Het is een roman uit het moderne leven, hetwelk de auteur ons toont — of eigenlijk zichzelf laat toonen — in de schrilte ontoereikendheid er van, leidende tot vreeselijke onvoldaanheid.

En eerst wanneer langzamerhand, na veel tastend zoeken, het oude, oude Christendom als een nieuw licht gaat dagen voor Paul, den bacterioloog, en het eenvoudige, ongekunstelde Christendom van het hart van de edele Katharina niet nalaat een zekeren indruk te maken ook op de jonge menschen in deze familie, die gegaan zijn door de stormen van den oorlog en het cynisme van den modernen agnosticisme, dan komt er weer hoop en moed, dan komt er weer perspectief, weer toekomst in het leven.

De schrijver preekt niet, maar laat het moderne leven zelf zien, zooals het wezenlijk is, en zooals het vastloopt in de donkerheid zonder godsdienst en zonder geloof, en zich pas weer kan loswringen en kan voortgaan, wanneer het licht van het Kruis den horizon gaat verhelderen.

Een roman uit het moderne leven met een Christelijke tendenz: zoo zou ik dit boek, dat ik hiermee, overeenkomstig de gewoonte van ons blad, zelf aankondig, willen karakteriseren.

Het Kruis in de Branding is uitgegeven bij Gebr. Zomer & Keuning te Wageningen. In twee deelen. De bandteekening is van Van de Vecht.

VELDKAMP.

¹⁾ Ontzettende toentanden onder de moderne jeugd in Amerika worden onthuld in Ben Lindsey's Opstandige Jeugd, het veelbesproken, uiterst gewaardijde boek, dat ik de volgende week hoop te behandelen.

KERKELIJK LEVEN IN NED. INDIË.

Twee ... nu drie Kerken.

Is in Indië toch wel heel anders dan in Holland. Gaat men de opsomming eens na, die Ds H. Bakker in zijn „Kerkelijk leven in Nederland“, in 1927 uitgekomen, van de kerken en kerkjes, gemeenten en genootschappen, secten en broedersschappen geeft in ons vaderland, dan staat men zelfs als kerkelijk Hollander nog verbaasd over het groot getal kerkelijke kringen, en als Gereformeerde opnieuw over het aantal gemeenten van Gereformeerde gezindheid, die hier te vinden zijn. Men telt de kerken hier met tientallen, en vraagt zich ontsied af, hoe die alle in ons kleine land bestaan kunnen, en ontstaan konden. Men voelt er zekeren weedom bij, en verblijdt zich in de

wetenschap, dat er bij velen in ons land een soeking en bidden om meerdere eenheid is.

Komt men nu echter in Indië, dan vindt men geen Ned. Herv. Kerk, Doopsgezinde Broederschap, Evangelisch of Hersteld Evangelisch Luthersche Kerk, Remonstrantische Broederschap, Christelijk Gereformeerde Kerk, en evenmin één van de talloos Gereformeerde gemeenten van het moederland. Neen, eigenlijk zijn er in heel het groote Ned.-Indië (57 maal zoo groot als Nederland, maar twee... sinds 1927 drie kerken; en men voelt al aanstonds, dat dit feit een gunstige andere situatie geeft aan het kerkelijk leven dan hier in Holland.

We zullen de officiële stukken raadplegen. Die kunnen ons nog het best oriënteren; want zooveel er over het Hollandsch kerkelijk leven geschreven is, zoo weinig is dat over het Indische. Het raadplegen van min of meer officiële werken heeft bovendien het voordeel, dat het ons tegelijk eenigen kijk geeft op de plaats, die het kerkelijk leven in Indië in de publieke opinie inneemt.

Het officiële is in Indië wel de „Regerings-Almanak voor Nederlandsch-Indië“, elk jaar in twee dikke deelen verschijnende, onontbeerlijk handboek voor iedereen ambtenaar, waar op de verschillende kantoren steeds heel wat wijsheid uitgeput wordt.

Willen we iets weten van het Kerkelijk leven in Indië, dan moeten we zoeken onder „Departement van Onderwijs en Eeredienst“, en vinden in hoofdstuk IV drie paragrafen, die ons het gewenschte overzicht geven: in 1. De Protestantische Eeredienst, 2. De Roomsche Katholieke Eeredienst, en 3. „Andere genootschappen en Christelijke Godsdiensbetreffende“. Zoo vinden we 'nóg in 1927; en onder nr 3 hadden onze Gereformeerde Kerken een plaats gekregen! Men ziet: tot 1927 toe konde men in Indië eigenlijk slechts twee kerken: de Protestantische en de Roomsche. Daarenboven werden, bijna pro memoria, nog wat andere genootschappen uitgetrokken, waar ook wel enkele kerken onder vermeld worden, maar deze waren van te geringe betekenis dan dat men ze afzonderlijk zou vermelden. Achter heel deze constructie liggen belangrijke historische motieven, waar ik nog wel eens op terug hoop te komen; maar thans is het ons voldoende U te doen gevoelen dat INDIË eigenlijk slechts twee kerken kent: een Roomsche en een Protestantische.

En welk werk ge nu ook verder opstaat, steeds vindt ge dit weer bevestigd. In de groote Encyclopaedie van Ned.-Indië zoekt ge weer onder „Kerk“ (overgeefs ge moet bij „Eeredienst“, de uitwendige openbaring, de verschijning naar buiten, zijn, om iets over de Kerk te vinden; en ook dan is er eigenlijk slechts van de twee genoemde Kerken sprake. Wel wordt er iets over de Geref. Kerken vermeld, maar dit is thans reeds geheel verouderd, en tot nu toe ook in de Supplementen niet aangevuld, in tegenstelling met de Roomsche Kerk.

Hetzelfde geldt weer van het reeds oudere „Nederlands Indië“, onder leiding van H. Colijn uitgegeven in twee deelen. Niet onder het Hoofdstuk „Godsdiensten“, maar onder „Bedrijf en Samenleving“ vinden we „VI. Eeredienst en Zending“ twee stukken. De Prot. Kerk en de R. K. De verwachte nieuwe druk van dit standaardwerk zal, hopen we, een ander beeld geven op dit punt.

* * *

We trekken tweeërlei conclusie.

Het kerkelijk leven neemt in Ned.-Indië slechts een geringe plaats in. Is er in Holland misschien een te veel, en zeker een te veel aan splitsing en scheiding; in Indië is een te weinig, en zeker een te weinig aan gezonde en reële differentiatie. Men zou misschien, uit Holland komende, een oogenblik geneigd zijn, te denken in Indië het ideaal gevonden te hebben van kerkelijke eenheid; maar niets is meer schijn dan dat. Eer zou men kunnen zeggen, dat Indië aan de onderscheidingen, uit kerkelijk indifferentie, nog niet toe is, dan dat men zou kunnen staande houden, dat het, uit streven naar eenheid, daar reeds boven verheven is. Een belangrijke factor is zeker ook, dat de historie nog niet tot nadere onderscheidingen aanleiding gaf en dat de Regering die zooveel doemlijk tegengehouden heeft.

Reeds in dit sobere licht kan de opkomst van afzonderlijke Gereformeerde Kerken als iets betekenisvol gezien worden. Het was voor Indië inderdaad iets zeer buitengewoons, dat er een nieuwe kerk opkwam naast de twee groote en wettig-erkende. En... nu trekken we onze tweede conclusie, men kan het bestaan der Gereformeerde Kerken in Indië nog maar moeilijk erkennen; men moet het allengs wel doen, doch het gaat nog niet van harte. In de officiële werken schuilen onze Kerken nog geheel weg, of worden al te sober gememoreerd. En iemand als Prof. Dr. L. Knappert, toch zoo goed met het Indisch kerkelijk leven op de hoogte, kan er zelfs in zijn nieuwe boek van 1928 over „Godsdienstig Nederland“, waarin hij telkens ook bijzondere aandacht schenkt aan het kerkelijk leven in Indië (zie met name pag. 66 en 110 e.v.), niet toe komen de betekenis en erkenning onzer kerken te vermelden. Nu echter de Regering eindelijk voorgegaan is, en in 1927 onze Kerken als Kerken rechtspersoonlijkheid heeft verleend, zullen anderen allengs wel volgen moeten.

Dan zal men in Indië over drie Kerken kunnen gaan spreken: de Prot., de Roomsche, en de Geref. Kerken; maar het kerkelijk leven zal daarmee nog lang niet zuiver georganiseerd zijn, noch ook de plaats

in de Indische
het waardig

De Laarman
geluid hooren.

Er is (in
van het p
een ingebo
Daarom i
heid te sp
alijd me
Onlangs
meerd pr
moeten los
een tiental
werd, dat
ontslapen
maar lang
Arme me
overgegeve
Wanneer
dat men r
stellen zou
tus' gerech
rusteloos d
den gestres
Maar he
levenshoudi
toediening
vonden wo
om in te

Enkele ja
farizeeër
preekstoel. O
min één. T
thema. De va
ververschen
gebeden he
in theologie
woord) lum
mel"; was d
Helaas, me
warmpjes.

De P. de C
geref. Kerk

Wij zul
zou gelij
moeten. Al
een discip
onder het
van was d
stemming
In zooverr
lies. Hij z
Doch nu i
Kerk. Hij
uit dit fel
had op de

Dat laatste
de Chr. Gere
waarom bev
de Jaspers a
toch wel zw
schuwde ze
toen ook u
betoogd wer
dingen pas
De D. P.

Dat de
Asser Syr
weest die
kerkerand
likant zij
hoog gen
lezen ter
het las, d
nog wel e
nu zoo te
emeritas,
toch zeke
„preken“,
niet in de
Toen was
doordacht
denken w
Maar n
heeft veel
den eers
ren in te
moeten zi
verontsch
predikant
ik mij vo

(Bovenst
over. Ze we

De P.
Tidschr.”)

Dieline
den Raa
hebzuc
door die
Niet w

De P.
Tidschr.”)

Dieline
den Raa
hebzuc
door die
Niet w

De P.
Tidschr.”)

Dieline
den Raa
hebzuc
door die
Niet w

De P.
Tidschr.”)

Dieline
den Raa
hebzuc
door die
Niet w

De P.
Tidschr.”)

Dieline
den Raa
hebzuc
door die
Niet w

De P.
Tidschr.”)

Dieline
den Raa
hebzuc
door die
Niet w